

Elena-Mihaela Pătrașcu

Gabriela-Mădălina Nițulescu

LECTII DE GRAMATICĂ

CLASA A V-A

(teorie, aplicații și evaluări)

În conformitate cu
programa școlară de
*Limba și literatura
română* pentru
clasa a V-a

Editura Ars Libri

Costești, 2026

CUPRINS

UNITATEA I – FONETICĂ

Fișier teoretic	6
• Alfabetul limbii române	
• Silaba	
• Tipuri de sunete	
• Corespondența sunet-literă	
• Accentul (aplicativ)	
Aplicații	9
Test-grilă de evaluare	17

UNITATEA II – VOCABULAR

Fișier teoretic	19
• Cuvântul și contextul. Forma și sensul cuvintelor	
• Sinonime	
• Antonime	
• Câmpul lexical	
Aplicații	20
Test-grilă de evaluare	27

UNITATEA III – CLASE MORFOLOGICE

• Verbul	
Fișier teoretic	29
Aplicații	33
Test-grilă de evaluare	40
• Substantivul	
Fișier teoretic	42
Aplicații	43
Test-grilă de evaluare	49
• Articolul	
Fișier teoretic	51
Aplicații	52
Test-grilă de evaluare	59
• Prepoziția	
Fișier teoretic	61
Aplicații	62
Test-grilă de evaluare	67

• Pronumele	
Fișier teoretic	69
Aplicații	70
Test-grilă de evaluare	76
• Adjectivul	
Fișier teoretic	78
Aplicații	80
Test-grilă de evaluare	86
• Numeralul	
Fișier teoretic	88
Aplicații	90
Test-grilă de evaluare	96
UNITATEA IV – SINTAXA PROPOZIȚIEI (I)	
• Predicatul	
Fișier teoretic	98
Aplicații	99
Test-grilă de evaluare	105
• Subiectul	
Fișier teoretic	107
Aplicații	108
Test-grilă de evaluare	114
• Atributul	
Fișier teoretic	116
Aplicații	117
Test-grilă de evaluare	123
UNITATEA V – SINTAXA PROPOZIȚIEI (II)	
• Propoziția. Clasificare	
• Enunțul. Tipuri de enunțuri	
Fișier teoretic	125
Aplicații	126
Test-grilă de evaluare	133
UNITATEA VI – SISTEMATIZAREA CUNOȘTINȚELOR	
Recapitulare finală	135
Test-grilă de evaluare finală	143

UNITATEA I – FONETICĂ

Fișier teoretic

• Totalitatea literelor reprezentând sunetele de bază ale limbii române, așezate într-o ordine convențională, formează **alfabetul**.

• **Alfabetul limbii române** cuprinde 31 de litere care redau sunetele limbii române.

• **Sunetul** reprezintă cea mai mică unitate a limbii.

Tipurile de sunete ale limbii române sunt: vocalele, consoanele, semivocalele.

• **Vocalele** sunt sunete caracterizate printr-o pronunție deschisă și formează singure o silabă.

Vocalele limbii române sunt: [a], [ă], [i]/[â], [e], [i], [o], [u].

Sunetele [a], [ă], [i]/[â] sunt mereu vocale.

► **Într-o silabă există doar o vocală.**

• **Consoanele** sunt sunete cu o pronunție închisă și nu pot forma singure silabă. Acestea se pronunță cu ajutorul unei vocale.

De exemplu: m – [em], [me], [mî]

• **Semivocalele** sunt sunete care se aseamănă cu vocalele, dar nu pot forma singure silabă. Acestea sunt: [e], [i], [o], [u].

• **Condiții ale semivocalelor [e], [i], [o], [u]:**

◆ e este semivocală înainte de a, o.

◆ o este semivocală înainte de a.

◆ i este semivocală: înainte de a, e, o, u.

după a, ă, â, e, o, u.

la sfârșitul cuvintelor, însoțind vocalele.

◆ u este semivocală: înainte de ă, â, e, i.

după a, ă, â, e, i, o.

► Un statut special are **i șoptit (scurt)/devocalizat**, care apare, de obicei, la sfârșitul unui cuvânt, dar și în interiorul unui cuvânt compus, precedat de o consoană diferită de c, g, ch, gh (sau de mai multe consoane). Acesta nu are valoare fonetică.

De exemplu: pom*î*, duzi*î*, muști*î*, crezi*î*, oricine etc.

• **Corespondența sunet-literă**

Litera este o reprezentare grafică a sunetului.

► De obicei, în limba română, o literă transcrie un sunet. Există și situația în care o literă transcrie mai multe sunete.

De exemplu: litera x poate transcrie sunetele [ks] sau [gz] (excursie, axă, taxă, xilofon, taxi – examen, exemplu, existență, exil, auxiliar)

► Aceeași literă poate reprezenta sunete diferite, iar un sunet poate, de asemenea, să fie transcris prin mai multe litere.

De exemplu: *e, i, y* – [i]; *w, u, o* – [u]; *w, v* – [v]

◆ **Grupurile de litere ce, ci, ge, gi** se transcriu fonetic:

→ în două sunete [če], [či], [ge], [gi], când:

√ sunt urmate de o consoană în aceeași silabă.

√ formează singure o silabă, fie ea și finală.

√ sunt urmate de **i** sau de **u** semivocale.

De exemplu: *ger* – [g̃er]; *merge* – [merg̃e]; *liceu* – [ličeu] (în acest ultim caz se formează diftongul -eu)

→ într-un sunet [č], [g̃], când:

√ sunt urmate de vocală/diftong/triftong în aceeași silabă.

√ se află la final de cuvânt și nu formează silabă.

√ sunt urmate de **i** sau de **u** vocale.

De exemplu: *cioară* – [čoară]; *veci* – [več]; *Giurgiu* – [G̃urgu]

◆ **Grupurile de litere che, chi, ghe, ghi** se transcriu fonetic:

→ în două sunete [k'e], [k'i], [g'e], [g'i], când:

√ sunt urmate de o consoană în aceeași silabă.

√ formează singure o silabă, fie ea și finală.

√ sunt urmate de **i** sau de **u** semivocale.

De exemplu: *chin* – [k'in]; *pereche* – [perek'e]; *Serghei* – [Serg'ei] (în acest ultim caz se formează diftongul -ei)

→ într-un sunet [k'], [g'], când:

√ sunt urmate de vocală/diftong/triftong în aceeași silabă.

√ se află la sfârșitul unui cuvânt și nu formează silabă.

√ sunt urmate de **i** și de **u** vocale.

De exemplu: *chioară* – [k'oară]; *trunchi* – [trunk']; *chiul* – [k'ul]

• **Accentul** reprezintă pronunțarea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt. Accentul se marchează grafic prin semnul convențional ['], așezat deasupra vocalei din silaba accentuată.

▶ În limba română accentul nu are un loc fix. De aceea câteva cuvinte pot avea dublă accentuare, numindu-se **dublete accentuale libere**.

De exemplu: *edītor/editor*, *polīp/polip*

▶ Accentul are rol în deosebirea cuvintelor, creându-se **omografe** (cuvinte care se scriu la fel, dar se pronunță diferit, cu ajutorul accentului).

De exemplu: *companie/companie*, *urma/urma*, *formă/formă*, *umbrele/umbrele* etc.

• **Silaba** este un sunet vocalic sau un grup de sunete, care conține o vocală și se pronunță cu un singur efort expirator, adică printr-o singură deschidere a gurii. Aceasta îmbracă forme variate: poate alcătui un cuvânt monosilabic, dar se poate forma și din două cuvinte diferite/din părți ale acestora/dintr-un sunet.

De exemplu: *om, s-a* (dus), *în-tr-a-de-văr, a-re*

► În funcție de numărul de silabe din care sunt alcătuite, cuvintele pot fi:

—► *monosilabice* (formate dintr-o singură silabă): *mic*

—► *bisilabice* (alcătuite din două silabe): *lu-a*

—► *trisilabice* (formate din trei silabe): *a-le-e*

—► *plurisilabice* (alcătuite din minimum patru silabe): *con-ven-ți-o-nal*

◆ Nu se despart în silabe la capăt de rând: cuvintele abreviate, prescurtările convenționale, numeralele notate prin cifre, numele proprii/prenumele și numele de familie.

6. Transcrie fonetic următoarele cuvinte: *pecete, ceașcă, arici, urechi, ochi, vegheau, ghicitoare, ceață, general, cer, liceal, chenar, vraci, dragi, mergi, niciodată.*

7. Precizează numărul de litere și de sunete din termenii: *chin, argilă, gingie, triunghi, ulcea, gem, camionagiu, ghiocel, picioare, ceas, eu, geometrie, mergeau, picior, cioban, ciolan.*

8. Precizează câte litere și câte sunete au cuvintele:

argilă _____

urechelniță _____

ghindă _____

arce _____

concediu _____

xilofon _____

geamgiu _____

căciulă _____

xeroxat _____

maci _____

prefix _____

ceară _____

ginere _____

ghem _____

origine _____

ureche _____

ciolan _____

taxă _____

cerceluși _____

cinci _____

pixuri _____

ghemotoace _____

prichindel _____

geană _____

